

Motion till riksdagen 2012/13:A389

av **Mehmet Kaplan m.fl. (MP)**

En effektiv arbetsförmedling för alla

1 Sammanfattning

För att få fler personer i arbete krävs att matchningen på arbetsmarknaden fungerar bättre än i dag. Det är av fundamental betydelse för matchningen att det finns en fungerande och effektiv arbetsförmedling. Regeringens passivitet i frågan om en reformering av Arbetsförmedlingen gör att fler än nödvändigt går arbetslösa samtidigt som företagen alltmer tappat tilltron till den offentliga Arbetsförmedlingen och därför söker andra lösningar. Det är idag uppenbart att en alltmer specialiserad arbetsmarknad kräver en mer specialiserad och effektiv arbetsförmedling.

De arbetssökande behöver ett mer individualiserat stöd för att hitta relevanta och möjliga arbetstillfällen och företagen behöver hjälp med att hitta kompetent personal. Särskilt svårt har det varit för personer som blivit eller riskerar att bli långtidsarbetslösa. Flera rapporter visar att Arbetsförmedlingen brister i att matcha rätt person med rätt jobb. Ett stort antal människor i Sverige går därför arbetslösa i onödan.¹ Det är kostsamt för individen som går utan inkomst, för verksamheter och företag som inte kan utvecklas och för samhället som förlorar skatteintäkter och får ökade utgifter.

De grupper som är inne på arbetsmarknaden och som omfattas av kollektivavtalens omställningsprogram genom trygghetsråd och trygghetsstiftelser har redan i dag en effektiv privat arbetsförmedling, medan de personer som står utanför, eller har en svag förankring på arbetsmarknaden hänvisas till en ineffektiv offentlig arbetsförmedling. Detta drabbar i första hand utlandsfödda, nyanlända, unga och funktionshindrade.

Internationella erfarenheter visar att en utveckling med mer mångfald i Arbetsförmedlingen har haft positiv effekt för personer med svag förankring på arbetsmarknaden. I Australien innebar de nya utförarna en förbättring med

¹ Se t.ex. Arbetsförmedlingen förmedlar få jobb, Svenskt Näringsliv, 2010.

Fel! Okänt namn på

50 procent i antalet förmedlade arbeten till långtidsarbetslösa. För hela arbetsmarknaden ökade antalet förmedlade arbeten med 10 procent.

Förmedlingen av arbeten i Australien och Storbritannien utgår från ett bedömningsstöd kallat profiling. En statlig myndighet gör en genomgång av utprövade variabler vilken mynnar ut i en analys av individens förutsättningar för att få ett nytt jobb samt risken för att bli långtidsarbetslös. Därefter får individen välja vilken utförare som ska hjälpa till med arbetsförmedlingen och tillsammans med dem avgöra vilka insatser som behövs. Tyskland har sedan 2002 ett system med "vouchers" som den arbetslöse kan använda hos olika utförare. Sedan den 1 april i år har rätten att använda privata utförare stärkts samtidigt som man har infört ett system med certifiering av utförarna.

Bedömningsstödet lägger grunden för ersättningen till de privata utförarna. Ju svårare individen bedöms ha att hitta ett arbete, desto större ersättning utgår till utförarna. Därutöver baseras ersättningen på hur framgångsrika utförarna är på att hitta arbeten och om de tidigare arbetslösa får behålla sina arbeten över tid.

Sedan 2010 har Arbetsförmedlingen en liknande metod för att identifiera personer som riskerar att bli långtidsarbetslösa för att kunna sätta in rätt resurser i tid.² Det andra kvartalet 2012 hade emellertid endast 300 av de 13 000 som bedömdes ha behov av tidig insats fått ett nytt jobb utan särskilt stöd, i genomsnitt en person per kommun.

Till skillnad från Australien och Storbritannien har Sverige bara infört det första ledet av reformen. Majoriteten av de avgörande besluten för individen fattas fortfarande av Arbetsförmedlingen. I de fall där Arbetsförmedlingen har upphandlat andra aktörer ersätts de till del baserat på framgång och bara etableringslotsarna får ersättning utifrån individens behov – och då bara utifrån parametern utbildningsnivå.

Arbetsförmedlingen behöver moderniseras och bör i likhet med annan offentlig verksamhet i högre grad styra efter individernas behov och utförarnas resultat.

Nya branscher och yrken skapas hela tiden samtidigt som gamla yrkesroller och företag försvinner. Det medför allt snabbare omställningar på arbetsmarknaden. För att matchningen ska fungera krävs en arbetsförmedling som anpassar sig och som förstår och har kontakter med specialiserade och framväxande branscher och yrken. De som i dag har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden skulle dessutom kunna få stöd av organisationer och företag som specialiserar sig på just deras svårigheter. Det kan handla om allt från unga i glesbygd, personer med funktionshinder eller nyanlända invandrare. Grupper som Arbetsförmedlingen har svårt att erbjuda skraddarsydda program för i dag.

Sedan början av 1970-talet har det vuxit fram en bred flora av aktörer som erbjuder stöd till dem som letar nytt arbete. Trygghetsråd, bemanningsföretag,

² Först på försök och sedan den 1 januari 2012 i hela landet.

Fel! Okänt namn på

fackförbund samt rekryterings- och omställningsföretag erbjuder verksamheter som bedömer individens kompetens, hjälper till med karriärrådgivning och praktiskt jobbsökande. Därutöver bistår ofta organisationer för till exempel funktionshindrade med råd och stöd i frågor som rör arbetsmarknaden.

Sverige behöver därför inte vänta på en framväxt av kompetenta utförare. De finns redan, och många är idag upphandlade av Arbetsförmedlingen. Men de skulle kunna ta ett mycket större ansvar för arbetsförmedlingen. Inte minst när det gäller att skapa skraddarsydda lösningar för den arbetssökande individen. Om all den kompetens som redan finns öppnas för hela arbetsmarknaden kan fler få en snabbare väg till jobb.

För att alla ska ha tillgång till en effektiv arbetsförmedling föreslås i denna motion följande förändringar:

1. Koppla ihop de fristående utförarnas ersättning med den arbetssökandes unika egenskaper och behov av stöd samt resultatet – det vill säga om utföraren lyckas hitta jobb åt den arbetssökande.
2. Ranka både de fristående utförarna och Arbetsförmedlingens förmedlingsverksamhet för att den arbetssökande ska kunna göra ett informerat val: ”Vem verkar trovärdigast och bäst på att hitta jobb åt mig?”³
3. Ge de fristående utförarna större möjligheter att utforma vilka insatser som den arbetssökande behöver.

Samtliga punkter skulle kunna testas genom ett utökat användande av LOV för alla de tjänster som Arbetsförmedlingen erbjuder.

³ Arbetsförmedlingen arbetar för närvarande med ett ratingsystem som de beräknar ska kunna presenteras vid årsskiftet 2012/13.

Fel! Okänt namn på

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	5
3	Bakgrund.....	5
3.1	Från kompetensutveckling till coachning och snabba insatser	6
3.2	Arbetsförmedlingen möter inte behoven	6
3.3	Bedömningsstöd och individuella anpassningar	7
4	Bedömningsstöd.....	7
4.1	Ett medel för tidiga insatser.....	8
4.2	Försöksprojekt som gav mersmak	8
4.3	Tidiga resultat visar på stora behov	9
5	Internationell utblick: Arbetsförmedlingen förändras	10
5.1	Australien	10
5.2	Storbritannien	11
5.3	Tyskland.....	13
6	En mångfald av aktörer förmedlar fler arbeten	13
6.1	Trygghetsråden – en svensk framgångsmodell.....	14
6.2	Bemanningsföretag underlättar introduktion och omställning.....	15
6.3	Rekryteringsföretag med allt bredare uppdrag	16
6.4	Regionala insatser för rekrytering	16
6.5	Fackförbund ger stöd till arbetssökande	17
7	Ersättning och valmöjligheter	18
7.1	Ersättning efter prestation och behov	18
7.2	Offentlig utvärdering av utförarna underlättar den arbetslöses val	19
8	Specifika arbetsmarknader.....	19
8.1	Mindre företag och nya branscher kräver specialiserade förmedlingar	19
9	Försöksverksamhet för tydligare roller	20

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i större utsträckning arbeta med ett bedömningsstödssystem som ger enskilda mer individualiserad hjälp till arbetssökande och fler fristående specialiserade arbetsförmedlare som ska konkurrera på lika villkor med Arbetsförmedlingens förmedlingsverksamhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsförmedlingen reformeras så att dess roll blir att i större utsträckning göra den initiala bedömningen av de arbetssökandes behov samt att följa upp de utförande aktörernas förmedlingsarbete.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att koppla ihop de fristående utförarnas ersättning med den arbetssökandes behov av stöd samt resultatet av förmedlingsarbetet, dvs. om utföraren lyckas hitta jobb åt den arbetssökande som denne behåller över tid.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att såväl Arbetsförmedlingens som fristående arbetsförmedlares förmedlingsverksamhet ska rankas öppet efter deras resultat vad gäller förmedling av arbeten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studera de reformer som gjorts i bl.a. Australien, Storbritannien och Tyskland vad gäller bedömningsstödssystemets koppling till ersättningen för utförarna.

3 Bakgrund

En central del av jobbpolitiken bör vara en effektiv förmedling av arbeten och insatser som gör att människor kommer närmare arbetsmarknaden. Idag har de grupper som redan är inne på arbetsmarknaden och som omfattas av kollektivavtalens omställningsprogram genom trygghetsråd och trygghetsstiftelser, en effektiv privat arbetsförmedling, medan de personer som står utanför, eller har en svag förankring på arbetsmarknaden hänvisas till en ineffektiv offentlig arbetsförmedling. Detta drabbar i första hand utlandsfödda, nyanlända, unga och funktionshindrade. Miljöpartiet de gröna anser att det är oacceptabelt att de som mest behöver en bra arbetsförmedling inte erbjuds bästa hjälpen av samhället.

De privata utförare som på ett effektivt sätt förmedlar arbeten för trygghetsråd och trygghetsstiftelser genom att utgå från varje individs förutsättningar och behov bör få förmedla jobb på samma villkor som Arbetsförmedlingen. Miljöpartiet anser att alla har rätt till en effektiv arbetsförmedling och att denna bör vara tillgänglig för alla.

I takt med snabbare omställningar i arbetslivet erbjuds ständigt nya utmaningar. Men förändringarna ställer också krav på vår förmåga att ställa om.

Fel! Okänt namn på

Därför kommer allt fler att både frivilligt och ofrivilligt att söka nya jobb i framtiden. Vissa har lätt att hitta och behålla jobb och klarar oftast själva att ta till sig de kunskaper och färdigheter som behövs. Den stora utmaningen är att försöka nå och hjälpa dem som har svårare att komma i arbete. Det kan bero på bristande arbetslivserfarenhet, att man är född i ett annat land, funktionshinder, begränsad utbildning eller något helt annat. Enligt fackförbundet TCO är ”den omfattande långtidsarbetslösheten [...] det allvarligaste problemet på arbetsmarknaden idag”.⁴

3.1 Från kompetensutveckling till coachning och snabba insatser

För ett par decennier sedan handlade arbetsmarknadspolitiken till stor del om kompetensutveckling.⁵ I dag prioriteras aktiv coachning för att snabbt hjälpa människor i arbete. Effekterna har i många fall visat sig vara bättre, men de långa kvalificeringstiderna för olika insatser har drabbat dem med störst risk för att bli långtidsarbetslösa. Långtidsutredningen har därför förespråkade snabba insatser för att förhindra människor från att hamna utanför arbetsmarknaden.⁶

3.2 Arbetsförmedlingen möter inte behoven

Allt fler arbetssökande och arbetsgivare tycker att Arbetsförmedlingen har svårt att leva upp till behoven på arbetsmarknaden.⁷ Det går för långsamt för myndigheten att matcha rätt individ med rätt jobb – om förmedlingen överhuvudtaget leder till anställning och värst är det för långtidsarbetslösa.⁸ Statistik visar att varje arbetsförmedlare i snitt förmedlar endast ett jobb i månaden.⁹ Myndigheten har själv konstaterat svårigheterna: ”Arbetsförmedlingen står inför stora utmaningar när det gäller att möta den växande gruppen av arbetssökande som har svårast att få jobb.”¹⁰ Som en konsekvens av att matchningen inte fungerar hamnar många människor i långtidsarbetslöshet, samtidigt som arbetsgivarna inte hittar nya medarbetare. I takt med det bristande förtroendet för Arbetsförmedlingen¹¹ har samtidigt andra utförare visat sig kunna

⁴ TCO, Jobben och jobbet, 2011.

⁵ SNS, Marknad och politik, 2011.

⁶ Långtidsutredningen, Bilaga 3, 2008.

⁷ Se t.ex. ”Arbetsförmedlingen har misslyckats med sitt uppdrag”, SvD Brännpunkt, 2011–07–30.

⁸ ”Hälften får ingen hjälp att hitta nytt jobb”, Dagens Nyheter, 2012–07–04.

⁹ Arbetsförmedlingen förmedlar få jobb, Svenskt Näringsliv, 2010.

¹⁰ Arbetsförmedlingens återrapportering till regeringen, 2012.

¹¹ Svenska myndigheters anseende, Sifo, juli 2012.

leverera jobb till arbetssökande, exempelvis trygghetsråd och bemanningsföretag.

3.3 Bedömningsstöd och individuella anpassningar

Med hjälp av ett särskilt verktyg, ett så kallat bedömningsstöd, finns möjligheten att se de enskilda arbetssökandes behov och förutsättningar. Det handlar om att – på ett transparent och spårbart sätt – snabbt identifiera dem som löper risk för långtidsarbetslöshet och direkt erbjuda dem individanpassade insatser som förhindrar utanförskap och stigmatisering. Modellen är testad i flera länder, och i till exempel Australien får individerna välja bland utförare vilka de tror kan hjälpa dem på bästa sätt. Utförarna får ersättning utifrån hur svårt individerna bedöms ha att få ett nytt arbete samt hur framgångsrika de är i förmedlingen av arbeten. Detta har resulterat i en sjunkande arbetslöshet, i synnerhet bland långtidsarbetslösa.¹²

Sverige har nyligen initierat ett sådant bedömningsystem, och sedan tidigare finns kompletterande aktörer inom Arbetsförmedlingen. Men Sverige har ännu inte tagit steget fullt ut och lagt ut det fulla ansvaret för arbetsförmedlingen på andra aktörer.

Denna rapport jämför kortfattat det svenska systemet med ett par internationella exempel och beskriver hur den svenska arbetsförmedlingen skulle kunna utvecklas för att få fler i arbete genom att tillvarata all den kompetens som finns bland alternativa utförare redan i dag. Då skulle även de som står utanför de kollektivavtalen trygghetssystemen ta del av en effektiv Arbetsförmedling.

4 Bedömningsstöd

Långvarig arbetslöshet är kostsamt för både individen och samhället. Långtidsarbetslösa tappar ofta sin kompetens när de inte är verksamma inom sitt yrkesområde. Att redan ha ett jobb kan dessutom vara ett informellt krav från potentiella arbetsgivare eftersom ett befintligt jobb skapar attraktionskraft och är en form av kvalitetssäkring.¹³ Långvarig arbetslöshet kan medföra att självförtroendet urholkas för den arbetssökande, vilket i sin tur påverkar möjligheterna att få ett nytt jobb. Dessutom belastas även de statliga trygghetssystemen av långvarig arbetslöshet i befolkningen. Att snabbt identifiera vilka som löper risk för långtidsarbetslöshet kan därför leda till stora vinster.

¹² Review of the Job Seeker Classification Instrument, Australian Government, 2009.

¹³ Väljer företag bort arbetslösa jobbsökande?, Ekonomisk Debatt 5/2007.

Fel! Okänt namn

4.1 Ett medel för tidiga insatser

Bedömningsstöd – eller profilering som det kallas på engelska – är en metod för att tidigt identifiera vilka som riskerar att bli långtidsarbetslösa. Detta verktyg ger större möjlighet för arbetsförmedlaren att ge rätt service till arbetssökande genom att hitta skraddarsydda lösningar. Bedömningsstödet utgår från ett antal strategiska variabler som ofta samvarierar med lång arbetslöshet, allt från personliga och individuella förutsättningar till arbetsmarknaden i regionen och inom det egna yrket.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) har visat att en särskild modell för bedömningsstöd till nästan 70 procent kan förutsäga vem som riskerar att bli arbetslös i minst sex månader.¹⁴

4.2 Försöksprojekt som gav mersmak

Under 2010 startade Arbetsförmedlingen ett lokalt försöksprojekt med bedömningsstöd. Projektet var lyckosamt och i december 2011 gav regeringen Arbetsförmedlingen i uppdrag att på ett mer aktivt sätt stödja människor i riskzonen för långtidsarbetslöshet.¹⁵ Utifrån detta initiativ utformade Arbetsförmedlingen ett bedömningsstöd för hela svenska arbetsmarknaden som började användas den 1 januari 2012.

Det svenska bedömningsstödet består i dagsläget av följande tolv variabler som har bedömts vara särskilt viktiga för att identifiera de som riskerar långtidsarbetslöshet:

1. Ålder.
2. Funktionsnedsättning.
3. Födelseland.
4. Högsta utbildning.
5. Anmäld arbetslöshetskassa.
6. Tidigare arbetslöshetstid.
7. Senast arbetslös.
8. Inskrivningsmånad.
9. Arbetslösheten i kommunen.
10. Sökt yrke.
11. Erfarenhet i sökt yrke.
12. Utbildning i sökt yrke.¹⁶

Den arbetslöses historik är en viktig del av bedömningsstödet. Därför används i Sverige kompletterande variabler för ungdomar eftersom de ofta saknar erfarenhet. Istället för att successivt kvalificera sig för olika insatser, vilket är

¹⁴ Vem blir långtidsarbetslös?, Rapport 2007:20, IFAU.

¹⁵ Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Arbetsförmedlingen, A2011/3992/A.

¹⁶ Arbetsförmedlingen 2012.

fallet i dag, ska de arbetssökande få hjälp direkt om de bedöms löpa risk att bli långtidsarbetslösa.

En grundläggande förutsättning är att tidigt – helst redan vid inskrivningen på Arbetsförmedlingen – identifiera de personer som behöver fördjupade insatser. Därefter är det upp till arbetsförmedlaren att göra en sammantagen, egen bedömning. De personer som identifieras får stöd i form av täta kontakter med arbetsförmedlare, coachande samtal, arbetspraktik, rehabiliterande insatser och utbildningar. I dag används bedömningsstödet dock endast av Arbetsförmedlingen, som fortfarande är den enda aktör i Sverige som har mandat att besluta om insatser som till exempel utbildning eller stöd till funktionshindrade för arbetssökande.

4.3 Tidiga resultat visar på stora behov

Under det första halvåret som bedömningsstödet har använts i hela landet har antalet personer som bedöms vara i behov av ”tidig insats” ökat.¹⁷ Det innebär att bedömningsstödet sannolikt bidragit till att tidigt urskilja personer med problem att hitta nytt jobb.

Av det totala antalet nyinskrivna öppet arbetslösa det andra kvartalet 2012 bedömdes 14 procent ha behov av tidiga insatser. Sex av tio av dem med behov av tidiga insatser var i åldern 16–34 och en knapp majoritet av dem var män. Därutöver konstaterar Arbetsförmedlingen: ”En högre andel av personer som har bedömts ha behov av tidiga insatser har förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå, är utrikesfödda och har en funktionsnedsättning. Detta är grupper på arbetsmarknaden som bedöms ha svårast att snabbt komma ut i arbete och som också ökar i stadig takt.”¹⁸

Av samtliga som har bedömts vara i behov av tidiga insatser under andra kvartalet 2012 har endast 7 procent lämnat Arbetsförmedlingen. Endast en tredjedel av dem som lämnat Arbetsförmedlingen har fått arbete utan något stöd. Det betyder att av drygt 90 000 nyinskrivna har nära 13 000 bedömts ha behov av tidiga insatser, av dessa har endast 900 lämnat Arbetsförmedlingen och av dessa har cirka 300 fått jobb utan stöd.

Det ökade antalet personer i behov av stöd är sannolikt ett tecken på att bedömningsstödet fungerar och att dessa personer fått hjälp snabbare. Men att bara 300 av de 13 000 som var i behov av tidig insats fick arbete utan stöd är ett underkännande av Arbetsförmedlingens utförande verksamhet.¹⁹

¹⁷ Arbetsförmedlingens återrapportering: Insatser för att förhindra långvarig arbetslöshet, månadsrapport 2012-07-30.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

Fel! Okänt namn

5 Internationell utblick: Arbetsförmedlingen förändras

Bedömningsstöd vid arbetslöshet, så kallad profiling, har använts framgångsrikt i flera andra länder. Nedan presenteras kortfattat hur Australien och Storbritannien har utformat sina bedömningsstöd. I några delar görs jämförelser med den nya svenska modellen.

5.1 Australien

År 1998 genomförde den liberala regeringen en omfattande reformering av Australiens arbetsförmedlingsverksamhet. Startpunkten var den omfattande kritik som fanns mot att den statliga arbetsförmedlingsverksamheten var ineffektiv och hierarkisk.²⁰ Ett viktigt steg i reformen var att den offentliga arbetsförmedlingen fick konkurrera på lika villkor med fristående utförare. Den nya politiken resulterade tidigt i en förbättrad matchning mellan lediga jobb och arbetslösa samt kraftigt minskade kostnader för arbetsförmedlingsverksamheten.²¹ Dessa resultat har inspirerat många andra länders arbetsmarknadspolitiska reformarbete.

Ett knappt decennium senare – 2009 – skapades Job Services Australia (JSA) av den socialdemokratiska regeringen för att ytterligare stärka den personliga servicen till arbetssökande.²² Den politiska utgångspunkten var att erbjuda individuellt anpassade tjänster för personer i riskzonen för långvarig arbetslöshet.²³ Under de två första åren förmedlades nästan 700 000 jobb, vilket innebar en ökning med 10 procent i förhållande till det tidigare systemet. Den största förbättringen noterades bland i första hand de personer som bedömdes löpa risk för långvarig arbetslöshet. Utfallet var där 50 procent bättre än tidigare.

I Australien finns idag ingen offentlig produktion av jobbförmedlingstjänster – allt upphandlas av fristående utförare i form av treåriga, centrala ramavtal där beställaren är det ansvariga departementet (Department of Education, Employment and Workplace Relations). Marknaden har successivt blivit alltmer mogen med allt färre och större utförare. Under reformens första år, i början av 2000-talet, uppgick antalet till 300 utförare. I ramavtalsperioden för 2012–2015 handlar det istället om totalt 99²⁴, vilket i huvudsak är en följd av

²⁰ Arbetsförmedlingspeng – även i Sverige? Lärdomar av Australiens arbetsmarknadsreform – en förstudie, Kilsved och Jansson, 2006.

²¹ Australian Productivity Commission, Independent Review of the Job Network, Inquiry Report No. 21, 2002.

²² www.deewr.gov.au.

²³ Jansson och Kilsved, 2009

²⁴ http://www.deewr.gov.au/Employment/EmploymentServicesProcurement/Documents/JSA_Providers2012-2015.pdf.

att sämre presterande utförare har slagits ut. Bland de upphandlade aktörerna är ett flertal ideella organisationer.²⁵

En viktig del av moderniseringsprocessen i Australien har varit att utforma ett bedömningsstöd ("profiling"). Detta system kallas "Job Seeker Classification System" (JSCI) och innebär att arbetsförmedlartjänster erbjuds utifrån en bedömning om den arbetssökande löper risk för långtidsarbetslöshet. Den statliga myndigheten Centrelink – med kontor över hela landet – gör bedömningen av de arbetssökande utifrån bedömningsstödet, JSCI. Denna "profiling"-process lägger också grunden för utförarnas ersättning genom en prismodell som anpassas till olika grupperns förutsättningar – ju svårare en person beräknas ha att få jobb, desto mer pengar får den utförare som förmedlar ett arbete. Ersättningen baseras på variablerna, inskrivning, att den arbetssökande får jobb och att personen håller sig kvar på arbetsmarknaden.

Utförarnas förmåga att hjälpa arbetssökande i jobb utvärderas kontinuerligt genom en rankning, så kallad "star rating", som görs två gånger per år och läggs ut på regeringens hemsida.²⁶ Detta system underlättar för de arbetssökande att söka sig till den aktör som uppfattas kunna erbjuda sysselsättning. Konkurrensen mellan utförarna gör att de kontinuerligt utvecklar sina metoder. Rankningen och ersättningsystemet har tillsammans visat sig ha en mycket stor betydelse för effektiviteten och kvaliteten i den australiska jobbförmedlingen.

Australien har nu tagit nästa arbetsmarknadspolitiska steg. I budgeten för 2011–2012 presenterade den socialdemokratiska regeringen ett nytt initiativ: "Building Australia's Future Workforce".²⁷ Tre miljarder australiska dollar har avsatts för att hjälpa fler människor i jobb, bland annat genom ett ökat samarbete med näringslivet. Initiativet trädde i kraft den 1 juli 2012 och inriktas på målgrupper med extra behov av stöd, däribland långtidsarbetslösa, utsatta arbetssökande, funktionshindrade och ungdomar.

5.2 Storbritannien

Storbritannien har under det senaste decenniet satsat på en alltmer aktiv arbetsförmedling. Labourregeringens initiativ för långtidsarbetslösa "Pathways to Work" pågick från 2007 till 2011 och öppnade upp för fristående utförare.²⁸ Cirka två tredjedelar av verksamheten utfördes mot slutet i medverkan av fristående aktörer. Under flera år pågick parallella pilotverksamheter och utifrån de samlade erfarenheterna gjordes därefter allt större upphandlingar.

²⁵ Australian Community Support Organisation, Baptist Care m.fl.

²⁶ Se t.ex: Release of Star Ratings for DES, June 2012, <http://www.deewr.gov.au/lmip/default.aspx?LMIP/DisabilityEmploymentServicesData/StarRatings> <http://www.deewr.gov.au/Skills/Programs/SkillTraining/nwdf/Pages/BuildAustFutureWork.aspx>.

²⁷ www.deewr.gov.au/Skills/Programs/SkillTraining/nwdf/Pages/BuildAustFutureWork.aspx.

²⁸ Jansson och Kilsved, 2009.

Fel! Okänt namn på

År 2011 sjösatte koalitionsregeringen med Tories och Liberaldemokraterna en omfattande arbetsmarknadspolitisk reform som knyter jobbförmedling till resultat: det så kallade ”Work Programme”. Utgångspunkten var att arbeta vidare på Labourregeringens erfarenheter och samtidigt förbättra utfallet för långtidsarbetslösa. Den nya politiken är inspirerad av en rapport – Freudrapporten – som överlämnades till regeringen år 2007 med förslag på hur människor som står långt ifrån arbetsmarknaden kan hjälpas till jobb.²⁹ Reformen förväntas ge 2,4 miljoner arbetssökande briter stöd och insatser över totalt sju år.

Work Programme genomförs i sin helhet av fristående utförare, vilket är första gången någonsin i Storbritannien. Under 2011 slöts 40 statliga ramkontrakt med totalt 18 utförare, varav två ideella organisationer.³⁰ Upphandlingen var centraliserad – liksom i Sverige och Australien – och gjordes av det ansvariga departementet, Departement for Work and Pensions.³¹ Den brittiska regeringen har velat undvika en situation där marknaden domineras av ett fåtal fristående ramutförare utan att få för många. Ambitionen är att främja en mångfald som är överblickbar för den arbetssökande. Den arbetssökande har möjlighet att välja mellan två till tre ramutförare inom varje geografiskt kontraktsområde. De utförare som vann ramkontrakten har i sin tur upphandlat specialiserade underleverantörer.³²

Utgångspunkten för Work Programme är att arbetssökande långt ifrån arbetsmarknaden snabbt ska få tillgång till skräddarsydda insatser. För att få delta måste den arbetssökande först skriva in sig på den brittiska motsvarigheten till Arbetsförmedlingen, Job Centre Plus. De statliga handläggarna beslutar sedan – utifrån bedömningsstödet – om vilka individer som ska få ta del av insatserna (”profiling”). Work Programme innehåller inga målgrupper. Varje individ ska istället bedömas utifrån sina egna förutsättningar. Utförarna har friheten att helt själva utforma vad den arbetssökande individen behöver utan medverkan från myndigheterna. De har dock inte mandat att dela ut bidrag till arbetssökande. Detta görs endast av Job Centre Plus.

Ersättningen till utförarna bygger på tre delar: dels inskrivning av den arbetssökande individen (”start fee”), dels om utföraren matchar individen med en arbetsgivare (”job outcome payment”), dels om individen håller sig kvar på arbetsmarknaden (”sustainment payment”). Det räcker därför inte att en arbetssökande genomgår ett arbetsmarknadspolitiskt program – insatserna måste leda till jobb. Ersättningen till utförarna blir, som i Australien, större ju svårare en individs förutsättningar bedöms vara. Om den arbetssökande inte

²⁹ David Freud, “Reducing dependency, increasing opportunity: options for the future of welfare to work – An independent report to the Department for Work and Pensions”, 2007.

³⁰ <http://www.dwp.gov.uk/docs/wp-prime-supplier-contact-details.pdf>.

³¹ www.dwp.gov.uk.

³² I januari 2012 uppgick det totala antalet underleverantörer i Storbritannien till 855, varav 412 var ideella organisationer (<http://www.dwp.gov.uk/supplying-dwp/what-we-buy/welfare-to-work-services/work-programme/>).

tycker att stödet har levt upp till förväntningarna kan utföraren anmälas och bötfällas, vilket inte är möjligt i Sverige idag.

För de anställda i den statliga arbetsförmedlingen har det funnits särskilda utbytesprogram där de har fått arbeta hos fristående utförare. Syftet är att inkorporera nyskapande arbetssätt i verksamheten. I Sverige fattade dock Arbetsförmedlingen beslutet att inte tillåta tjänstledighet för att arbeta hos utförarna.

5.3 Tyskland

Sedan 2002 har Tyskland ett system som gör det möjligt för de arbetslösa att gå till en privat förmedling. Från och med den 1 april i år har möjligheterna att anlita en privat arbetsförmedling utökats. Det sker – liksom tidigare – med en voucher som blivit godkänd och utfärdad av en offentlig arbetsförmedling (Arbeitsagentur) eller (Jobcenter – för långtidsarbetslösa/socialhjälpstagare). Skillnaden är att nu kan det gå snabbare än förut. Dessutom kan inte längre bara arbetslösa utan också övriga arbetssökande dra nytta av vouchern. Rätten för en arbetslös att vända sig till ett privat kontor stärks samtidigt. Från 2013 krävs också att den privata förmedlingen är certifierad, något som tidigare inte krävts.

Vouchern anger mål för åtgärderna och vad de kan bestå i. Den sökande kan sedan själv välja förmedling som i sin tur vänder sig till en Arbeitsagentur för ersättning. Vouchern kan vara tidsbegränsad eller gälla regionalt. Den arbetslöse måste skriva ett avtal med den privata förmedlingen om uppdraget, men kan nu anlita flera privata förmedlingar samtidigt. Innan en åtgärd påbörjas måste den privata förmedlingen få godkänt av en offentlig arbetsförmedling.

För att en privat förmedling ska kunna få ersättning för vouchern krävs att den sökande har fått ett arbete på minst 15 timmar i veckan. Avtalet om anställningen måste dessutom gälla minst tre månader. Den arbetssökande får inte tidigare ha varit anställd hos den nye arbetsgivaren längre än tre månader under de senaste fyra åren.

Ersättningen till den privata förmedlingen för placeringen är 1 000 euro då arbetet varat i sex veckor. Efter sex månaders anställning utgår ytterligare 1 000 euro. För långtidsarbetslösa och svårt arbetshindrade kan den totala summan höjas till 2 500 euro.

6 En mångfald av aktörer förmedlar fler arbeten

Arbetsförmedlingen upphandlar redan i dag närmare 1000 fristående utförare för olika typer av tjänster. De största områdena är personlig jobbcoaching, utvecklingsgarantin för ungdomar samt jobb- och utvecklingsgarantin. Ett

Fel! Okänt namn på

stort antal av de företag som upphandlas är små eller medelstora företag och närmare 47 procent av de arbetssökande som fick stöd av en personlig jobbcoach under 2011 har varit hos företag med färre än 10 anställda. Dessa fristående utförare har kompetens och erfarenhet av att bemöta arbetslösa, vidareutbilda och matcha arbetssökande med arbetsgivare. Utförarna har unika nätverk och kompetenser som Arbetsförmedlingen inte kan erbjuda, eftersom denna statliga myndighet inte kan specialisera sig på alla delarbetsmarknader och arbetslösas kunskapsområden.³³

Under 2011 var personlig jobbcoachning den största enskilda tjänsten som erbjöds av Arbetsförmedlingen. Sedan 2009 har Arbetsförmedlingen tillhandahållit denna tjänst för ny- och korttidsarbetslösa hos kompletterande aktörer. Syftet var att erbjuda ett individanpassat effektivt stöd för att snabbt komma tillbaka till arbete. Målgruppen är personer som nyligen blivit eller riskerar att bli arbetslösa. Sammanlagt har 38 procent av deltagarna varit i arbete 90 dagar efter avslutad aktivitet. Sedan tjänsten infördes i augusti 2009 har närmare 180 000 deltagare tagit del av personlig jobbcoachning genom en kompletterande aktör.

De kompletterande utförarna har i Sverige aldrig fått det fullständiga ansvaret för arbetsförmedlingen utan bara ansvarat för begränsade områden. Detta har också begränsat individernas möjligheter att välja hur de vill ha hjälp med sin arbetsförmedling.

Utöver Arbetsförmedlingen och deras upphandlade utförare finns en lång rad andra organisationer och företag som redan hjälper de arbetssökande att hitta rätt på arbetsmarknaden samt bistår företag och myndigheter att hitta rätt kompetens. Nedan presenteras några av dessa.

6.1 Trygghetsråden – en svensk framgångsmodell

I stort sett alla tillsvidareanställda som omfattas av ett kollektivavtal har också ett så kallat omställningsavtal. Dessa har tecknats av fackförbund och arbetsgivarorganisationer för att hjälpa anställda som blir eller riskerar att bli uppsagda på grund av arbetsbrist vidare till ett nytt jobb.

Trygghetsråden har grundats av de avtalsslutande parterna och finansieras genom en avgift som beräknas av företagens lönesummor. I de uppföljningar som har gjorts visar det sig att Trygghetsråden varit mycket framgångsrika när det gäller att hitta nya sysselsättningar för de uppsagda. Trygghetsrådet TRR – Sveriges största – uppger att nio av tio aktivt jobbsökande personer finner en ny försörjning som en följd av deras verksamhet.

Trygghetsråden hjälper även företag med nyrekryteringar inom olika yrkeskategorier och specialområden. De erbjuder utbildningsseminarier och råd

³³ Marknaden för arbetsmarknadspolitik: om privata komplement till Arbetsförmedlingen, SNS Förlag 2011.

vid uppsägningssituationer om hur arbetssökande kan gå tillväga för att starta egna företag. Några trygghetsråd har egen personal som utför tjänsterna, medan exempelvis Trygghetsfonden TSL, som riktar sig till arbetare inom den privata sektorn, upphandlar av fristående utförare. Beslut om upphandling fattas av de lokala företrädarna för företag och fackförbund.

För att underlätta de lokala besluten genomför TSL en öppen utvärdering av samtliga upphandlade aktörer. Denna bygger på intervjuer med deltagarna samt utförarnas framgång i arbetsförmedlingen. Bland de upphandlade utförarna finns stora företag som Startkraft och Antenn, men också nischade företag som Sisux som är specialister på den grafiska branschen. På mindre orter och till mindre uppdrag anlitas ofta små företag med bara en till två anställda. De är ofta specialister på den lokala arbetsmarknaden med många kontakter med nya potentiella arbetsgivare.

I samband med stora uppsägningar eller konkurser krävs stor kapacitet och då är de större företagen dominerande. När Saab lämnade in sin konkursansökan berördes 1 400 personer inom ramen för TSL:s avtalsområde. Då presenterade flera olika företag förslag på hur de skulle kunna hjälpa de uppsagda som underlag för det lokala beslutet. Enligt TSL bidrar denna konkurrens till en kontinuerlig utveckling av utförarnas arbete samt ger företag och fackliga organisationer goda möjligheter att hitta den utförare som passar det egna behovet.³⁴

6.2 Bemanningföretag underlättar introduktion och omställning

Bemanningföretagen spelar en viktig roll i omställningen av arbetskraften. De underlättar för individerna att byta arbete mellan olika branscher och roller samt gör det lättare för företagen att anpassa sig efter de allt snabbare förändringarna i världsekonomin och efterfrågan på deras varor och tjänster.

Forskning visar att bemanningföretag har betydande fördelar för personer som annars skulle haft svårt att få en första kontakt med arbetsmarknaden på grund av avsaknaden av nätverk. Detta gäller särskilt utlandsfödda och unga, två grupper som är välrepresenterade i bemanningsbranschen. För dem är arbete i bemanningsbranschen en språngbräda till andra typer av anställningar. Men även många studenter vittnar om att etableringsfasen på arbetsmarknaden försvåras av bristande arbetslivserfarenhet. Forskning visar otvetydigt att vägen från arbetslöshet till jobb förkortas avsevärt om arbetslösa tar jobb i ett bemanningföretag jämfört med om de inte gör det.³⁵

³⁴ Intervju med Per-Arne Olsson, kvalitetschef vid TSL, 2012-08-30.

³⁵ IFAU, Hur fungerar bemanningsbranschen?, Pernilla Andersson Joona och Eskil Wadensjö, Rapport 2004. Fores, Lyckad invandring; Pernilla Andersson Joona och Eskil Wadensjö Lärdomar från bemanningsbranschen. Agenda, Abejdsmarkedspolitisk analyse, Vikarar-bejde får invandrere i fast job.

Fel! Okänt namn på

Ett skäl till varför bemanningsföretagen lyckas med att exempelvis erbjuda arbeten till personer med utländska utbildningar är att bemanningsföretagen är specialister på att bedöma kompetens. Enligt forskarna Per Skedinger och Magnus Carlsson skulle ökade möjligheter att använda bemanningsföretag kunna vara en väg att öka integrationen på arbetsmarknaden.³⁶ Bemanning-företagen är specialister på rekrytering och bedömning samt har väl inarbetade processer och rutiner varför de har lättare än enskilda företag att identifiera och matcha individens kompetens med behoven på arbetsmarknaden.

Flera bemanningsföretag är redan upphandlade av Arbetsförmedlingen eller samarbetar med andra aktörer, till exempel fackförbund och trygghetsråd.

6.3 Rekryteringsföretag med allt bredare uppdrag

Många arbetsgivare låter fristående utförare i form av särskilda rekryteringsföretag ta hand om stora delar av anställningsprocesserna. Det kan gälla att utforma en annons, göra ett urval bland sökande och genomföra intervjuer. Tidigare handlade denna typ av insatser i första hand om att rekrytera höga chefer och utvalda specialister, men i takt med att arbetsmarknaden har blivit allt mer specialiserad har omfattningen av denna verksamhet ökat. Nu finns det företag som även arbetar med att rekrytera till enklare arbeten och inträdespositioner på arbetsmarknaden. Många av dessa fristående utförare bygger sin verksamhet på att de har särskild branschkunskap eller annan specialistinriktning.

Rekryteringsföretag är en snabbväxande sektor i Sverige som förutom arbetsförmedlande ofta erbjuder bland annat arbetspsykologiska personlighetsbedömningar, ledarutbildningar och program för karriärväxling.

6.4 Regionala insatser för rekrytering

Flera svenska regionala organisationer såsom kommuner, kommunförbund och regionförbund har insett vikten av att attrahera rätt kompetens till sin region och har därför initierat särskilda projekt för detta. Verksamheten syftar ofta till att underlätta rekryteringen av särskild specialistkompetens samt att hitta arbeten till eventuella medföljande. Likt flera fackförbund arbetar de med cv-databaser, och ofta i nära samverkan med näringslivet i regionerna. I exempelvis Jönköping används konceptet Welcome2Work där man kombinerar presentationer av lediga jobb med direktkontakter med arbetsgivare i regionen samt praktiskt stöd kring flytt, boende etcetera.³⁷

³⁶ Skedinger och Carlsson, Reglering eller diskriminering — vad hindrar etablering?, Fores 2011.

³⁷ <http://welcome2work.se/>.

Andra regionala insatser har bland annat initierats i särskilt utsatta områden. År 2011 startades samarbetsprojektet Telge Tillväxt av Södertälje kommun, Arbetsförmedlingen och näringslivet³⁸ med syftet att halvera ungdomsarbetslösheten. Utgångspunkten är att unga långtidsarbetsökande mellan 18 och 24 år som är inskriva på Arbetsförmedlingen – inom ramen för jobbgarantin – erbjuds praktik och i förlängningen ett jobb.

Ungdomarna får arbeta med uppgifter som kommunen i dag inte utför och får därigenom arbetslivserfarenhet och referenser för andra jobb utan att verksamheten påverkar kommunens upphandlade tjänster. Dessutom har det visat sig att de uppgifter som praktikanterna gör har efterfrågats, vilket på sikt kan leda till nya jobb. Efter praktiken har de möjlighet att bli konsulter, som Telge Tillväxt hyr ut till i första hand delägarna i koncernen.

De goda resultaten kommer av ett tydligt fokus på de arbetsökande som individer. Eftersom bemanningsverksamheten är småskalig får varje ung långtidsarbetslös omfattande resurser för att hitta rätt. Eftersom ett bemanningsföretag (Manpower) är en av delägarna underlättas kontakter med arbetslivet. Forskning visar att just bemanningsföretag är en bra väg in på arbetsmarknaden särskilt för unga och invandrare.³⁹

6.5 Fackförbund ger stöd till arbetsökande

Ett stort antal fackförbund, särskilt inom Saco och TCO, har de senaste 10–15 åren satsat stora resurser på att hjälpa sina medlemmar till nya jobb. Verksamheten har bland annat omfattat hjälp med hur man skriver ansökningar och cv, träning inför jobbintervjuer, karriärcoachning, föreläsningar, seminarier samt deltagande i särskilda satsningar på nischad arbetsförmedling. Åren 2007–2008 bedrev Manpower och Salus Ansvar tillsammans med bland andra Jusek, Sveriges ingenjörer samt Civilekonomerna en särskild akademikerförmedling.

Nyligen har fackförbundet Unionen börjat erbjuda en cv-databank där medlemmar kan lägga upp sina cv så att professionella rekryterare och bemanningsföretag kan ta del av dem. I erbjudandet ingår även möjligheten att få råd av rekryterare verksamma i medlemmens egen bransch. Utifrån erfarenheterna i samband med krisen i Saab startar IF Metall under hösten den egna arbetsförmedlingen Kompetensbanken. Syftet är att skapa ett effektivare alternativ till Arbetsförmedlingen.⁴⁰

Det finns därmed redan idag fristående utförare som bidrar till att öka chanserna för arbetsökande att hitta jobb, och med fler utförare utvecklas arbetsförmedlingen. Men kompetensen hos de alternativa aktörerna skulle

³⁸ Mekonomen, Folksam, Swedbank, Peab, Scania, Coop och Manpower.

³⁹ IFAU, Hur fungerar bemanningsbranschen?, Pernilla Andersson Joona och Eskil Waden-sjö.

⁴⁰ <http://www.dagensopinion.se/if-metall-konkurrerar-med-arbetsformedlingen>.

Fel! Okänt namn på

kunna tas tillvara på ett bättre sätt om de fick möjlighet att bidra även i den ordinarie Arbetsförmedlingen, till exempel genom riktade upphandlingar inom några utpekade områden.

7 Ersättning och valmöjligheter

För att ett system med fristående aktörer ska fungera krävs att ansvarig myndighet har bibehållen kontroll över den första utvärderingen och att upphandling och styrning leder mot målet att individerna ska få jobb eller annan relevant sysselsättning.

Arbetsförmedlingen använder i dag flera olika system för ersättning till de kompletterande aktörerna. Förenklat sett får utförarna ersättning i tre delar; en startersättning, någon form av period- eller slutersättning samt en resultatersättning när den arbetslöse har sysselsättning, till exempel arbete, egen verksamhet eller studier i det reguljära utbildningssystemet. Därutöver finns några snabbhetspremier som ska stimulera till snabba åtgärder. För etableringslotsar utgår dessutom en högre grundersättning för personer som har låg utbildning. Detta är emellertid den enda differentiering som görs baserat på individens egna förutsättningar. Det är därför ekonomiskt sett mindre attraktivt att ta sig an personer som bedöms ha svårare att ta sig in på arbetsmarknaden.

När Arbetsförmedlingen 2007 genomförde ett försök med kompletterande aktörer fick utförarna också en del av ersättningen utifrån deras prestation. Enligt en utvärdering från IFAU var de kompletterande aktörerna något bättre än Arbetsförmedlingen på att hitta jobb till framför allt utrikes födda. Däremot var det något sämre på att förmedla arbeten till ungdomar. Rapportförfattarna menar dock att detta kan bero på att utförarna inte hade tillgång till Arbetsförmedlingens alla insatser.

En person som riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet kräver mer resurser. Detta kan i dag leda till att arbetsförmedlarna väljer bort personer med komplicerade behov till förmån för individer som har lätt att få jobb. Genom att erbjuda högre ersättningsnivåer till individer med större behov minskar man denna risk.

7.1 Ersättning efter prestation och behov

När de fristående utförarnas prestation mäts utifrån förmågan att matcha arbetssökande med arbetsgivare och när ersättningen kopplas till prestation har det inneburit en ökad produktivitet och fokus på resultat. Det visar erfarenheterna från Australien. Den högre ersättningen för att ta sig an personer som står längre från arbetsmarknaden har där skapat ett intresse för utförarna att ta sig an svårare fall och har lett till framväxten av utförare som är specialiserade på olika typer av arbetssökande.

7.2 Offentlig utvärdering av utförarna underlättar den arbetslöses val

För att underlätta individens val av utförare måste de få god information om de olika utförarna. Ett system med offentliga utvärderingar kan ge både de arbetslösa information om vilka alternativ de har och den upphandlande myndigheten ett beslutsunderlag för framtida upphandlingar.

8 Specifika arbetsmarknader

Den svenska arbetsmarknaden förändras allt snabbare. Nya yrken och sektorer tillkommer hela tiden. De senaste åren har sysselsättningen till stor del ökat inom tjänstesektorn och i mindre företag. Därför har samhällets krav på arbetsförmedlande med tiden också förändrats. I dag måste förmedlandet av jobb – mer än någonsin tidigare – ske utifrån behoven och kraven hos de enskilda arbetssökandena respektive arbetsgivarna.

Genom åren har det funnits många specialprojekt och regionala satsningar inom Arbetsförmedlingen. I till exempel Trollhättan genomfördes i samband med Saabkrisen under 2011 en satsning på projektet Arbetsförmedlingen Industri där arbetsförmedlare med erfarenhet från industrin deltog. Denna typ av insatser är oftast tillfälliga och det finns därför en risk att den kompetens som byggs upp inte kan tas tillvara senare. Dessutom krävs ofta någon form av krisläge för att myndigheten ska kunna besluta om insatserna.

Inom ramen för Arbetsförmedlingens ordinarie verksamhet finns några långsiktiga riktade insatser, men dessa är relativt begränsade. I ett fåtal större städer finns kontor som riktat in sig på medie- och kultursektorn och i Stockholm finns en särskild förmedling för unga funktionshindrade, men den är bara till för dem som bor i Stockholms stad eller Lidingö stad.

8.1 Mindre företag och nya branscher kräver specialiserade förmedlingar

Den ökande specialiseringen på den svenska arbetsmarknaden kräver nya och nischade former av arbetsförmedling som knyter ihop människors unika kunskaper och förutsättningar med arbetsgivares behov. Arbetsförmedlingen – i egenskap av myndighet – har mycket svårt att möta behoven inom varje ny bransch och målgrupp som utvecklas. Det skulle emellertid små, specialiserade företag med djupa kunskaper inom berörda områden kunna göra. Det kan till exempel handla om kompetens om specifika lokala förhållanden, insatser för funktionshindrade, nya eller gamla branscher och yrkesroller. De positiva erfarenheterna från TSL visar på vikten av en mångfald aktörer som kan anpassa sig till och är specialister på alla de olika situationer som uppstår på arbetsmarknaden i dag.

Fel! Okänt namn på

Behovet illustreras väl av flera olika rapporter vilka konstaterar att dagens Arbetsförmedling brister i att matcha kompetens med behoven på arbetsmarknaden. Jusek skriver i en rapport att det är ”oerhört få” invandrare som jobbar med något som motsvarar deras utbildning i hemlandet. Samtidigt pekar Företagarna i en rapport på att drygt vart femte företag anger arbetskraftsbrist som deras största hinder för expansion och bara 28 procent av företagen uppger att Arbetsförmedlingen är den viktigaste källan till rekryteringar.

9 Försöksverksamhet för tydligare roller

Arbetsförmedlingen har tidigare genomfört olika former av försöksprojekt med upphandling av kompletterande aktörer. Några av dessa projekt har sedan blivit en del av den ordinarie verksamheten.

Enligt EU-rätten är det möjligt att genomföra en ramupphandling som en försöksverksamhet där kriterierna för vad som ska upphandlas inte har varit klara i förväg. Den kunskap som växer fram under försöksperioden kan sedan användas i nästa steg vid en konkurrensupphandling. Exempelvis Tyskland och Frankrike har på detta sätt testat de framgångar som har nåtts i Australien och Storbritannien.

Det är därför möjligt även för Sverige att ta nästa steg i utvecklingen av arbetsmarknadspolitiken. I Australien har användande av fristående utförare underlättat framväxten av en arbetsförmedlingsservice som bygger på kunskapsbaserade metoder. Konkurrenssituationen kräver att de fristående utförarna kan presentera innovativa och framgångsrika metoder för att kunna utmärka sig vid upphandlingar.

Med fristående utförare som använder bedömningsstöd och hjälper arbetsökande till jobb kan Arbetsförmedlingens roll renodlas. Istället för att agera finansjär, beställare och utförare kan Arbetsförmedlingen styra mot resultat med hjälp av upphandlingar, ekonomiska incitament samt offentliga uppföljningar.

Arbetsförmedlingen skulle redan inom något år kunna upphandla en fullständig arbetsförmedling av fristående aktörer på några utvalda områden eller i några regioner, på ungefär samma sätt som gjorts med de kompletterande utförarna. Arbetsförmedlingen kan göra detta antingen genom lagen om offentlig upphandling (LOU) eller lagen om valfrihet (LOV).

Stockholm den 3 oktober 2012

Mehmet Kaplan (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Ulf Holm (MP)

Esabelle Dingizian (MP)